

Županijsko natjecanje iz povijesti

18. ožujka 2024.

1. kategorija: VII. (sedmi) razred

Zaporka:

(peteroznamenasti broj i riječ)

Broj bodova:

	67	%
--	-----------	---

Upute natjecateljima:

- 1. Ispit se sastoji od 25 pitanja i rješavaš ga 90 minuta.**
- Prije rješavanja ispita trebaš pažljivo i pravopisno točno ispuniti listić sa zaporkom.
- Nakon što ispuniš listić sa zaporkom, spremi ga u omotnicu.
- Zaporku s listića prepisi na prvu stranicu ispita.
- Požorno pročitaj ispitne zadatke i upute u zadatku.
- Rješenja upisuj na predviđena mjesta u ispitu. Ispit piši plavom ili crnom kemijskom olovkom.
- Ispit piši isključivo pisanim, ne tiskanim slovima. Piši čitko. Nečitki odgovori bodovat će se s 0 bodova.
- Osobna imena i prezimena te geografska imena piši izvorno prema udžbenicima koje je odobrio MZO u školskoj godini 2023./2024.
- 9. Koristi se papirom za koncept tijekom rješavanja ispita jer jednom napisan odgovor u ispitu više nije dopušteno prepravljati. Odgovori se u konceptu ne vrednuju.**
- Nakon završetka pisanja ispit predaj članu Županijskoga povjerenstva.
- Nakon objave privremene ljestvice poretka imaš pravo uvida u ispit i pravo na pisanu žalbu.

Želimo ti uspjeh na natjecanju!

Županijsko povjerenstvo:

1. _____ (predsjednik Županijskoga povjerenstva)
2. _____ (član Županijskoga povjerenstva)
3. _____ (član Županijskoga povjerenstva)

1. Nakon austrijskog poraza od Napoleona 1805. Francuska je dobila pravo na hrvatsko područje na istočnoj obali Jadranskoga mora. Francuzima je to bilo od neobične važnosti, jer su preko Dalmacije i Boke kotorske mogli stići do osmanskog teritorija i prebaciti se dalje prema Rusiji. Osmanlije su bili francuski saveznici, a ruski neprijatelji.

Pozorno pogledaj priloženi zemljovid 1.

Zemljovid 1. Hrvatske zemlje tijekom Napoleonovih ratova (1805. – 1809.)

Odgovori na sljedeća dva pitanja.

1. 1. U kojemu je dijelu hrvatskih zemalja bilo središte francuske civilne uprave?

1

1. 2. Koje su još dvije vojske uz britansku i francusku bile zainteresirane za osvajanje Kotora (Boke kotorske)?

2

2. Grad Rijeka tijekom Hrvatsko-ugarske nagodbe 1868. doživio je gospodarski procvat. Kao razmjerno razvijena luka Rijeka imala je najbolje preduvjete za industrijski razvoj, osobito nakon što je željeznicom povezana s unutrašnjošću.

5

Zaokruži pet tvornica koje su Rijeku obilježile kao jedan od najrazvijenijih hrvatskih gradova.

TVORNICAPAPIRA

LJUŠTIONICARIŽE

TVORNICASARDINA

TVORNICADUHANA

BRODOGRADILIŠTE „DANUBIUS”

TVORNICASTAKLA

TVORNICATORPEDA

3. Slovenski pisac Janez Trdina (1830. – 1905.) proveo je kao profesor u Hrvatskoj 14 godina. I sam je bio jedan od Bachovih husara. Međutim, njegova su stajališta odudarala od uobičajene predodžbe stajališta husara.

Pročitaj povijesni izvor.

... Nas dvojica nećemo ništa izmijeniti: njemački je jezik gospodski, slavenski je za prosti puk. (...) Nekad je carovala latinština. Za škole i urede bila je svakako od koristi, ali za trgovinu nije podesan mrtav jezik. (...) Osobito su se radovale gospođe da će sad njihova djeca naučiti njemački govoriti i pisati već u školi, bez velikih troškova.

(Trdina, Janez, *Bachovi husari i Ilirci*, str. 13., 14. i 60.)

Odgovori na sljedeća tri pitanja rečenicama ili njihovim dijelovima iz povijesnoga izvora.

3.1. Kojim se jezik služio običan puk?

	1
--	---

3.2. Koji je mrtav jezik nekad „carovao“?

	1
--	---

3.3. Tko se osobito radovao uvođenju njemačkoga jezika u škole?

	1
--	---

4. Veliki razvoj Zagreba kao gospodarskoga središta započinje njegovim ujedinjenjem 1850. U gradu se u drugoj polovici 19. stoljeća ubrzano razvijala industrija. Do 1869. zgrada Zemaljske bolnice u Zagrebu prenamijenjena je u tvornicu, nakon čega je u njoj smješteno Kraljevsko sveučilište.

Slika 1. Slava Raškaj i Bela Čikoš Sesija:
Kraljevsko sveučilište Franje Josipa I.

Pozorno promotri sliku 1.

Odgovori na sljedeća dva pitanja.

4.1. Koja je tvornica u međuvremenu bila otvorena u zgradi prikazanoj na slici 1.?

	1
--	---

4.2. Koje dvije institucije danas dijele zgradu prikazanu na slici 1.?

	2
--	---

5. Pozorno pročitaj tekst i promotri priloženu sliku.

Za vrijeme francuske uprave dovršena je izgradnja moderne prometne poveznice između Karlovca i Rijeke. Cestu je projektirao i radove na njoj nadgledao Filip Vukasović. Izgradnju ceste financiralo je i poslije njom upravljalo dioničko društvo, prvo takvo u hrvatskim zemljama. Kolnik je bio širok više od 8 metara, a uzdužni nagibi uglavnom manji od 4 %, što je cesti davalo na važnosti. Godine 1954. dio je ceste od Lokava do Mrzle Vodice potopljen pri izgradnji jezera, točnije brane.

Slika 2.

Odgovori na sljedeća tri pitanja.

5.1. Navedi ime ceste o kojoj je riječ u tekstu i čiji je dio prikazan na slici 2.

	1
--	---

5.2. Napiši ime jezera zbog kojega je 1954. potopljen dio ceste od Lokava do Mrzle Vodice.

	1
--	---

5.3. Koliko je bila duga u tekstu spomenuta moderna prometnica između Karlovca i Rijeke?

	1
--	---

6. Iako čine približno polovicu svjetskoga stanovništva, žene su stoljećima bile u neravnopravnome položaju, kako u obitelji, tako i u društvu. U razdoblju nastajanja modernoga građanskog društva, osobito tijekom burnih zbivanja, žene su počele zahtijevati izjednačavanje s muškarcima u pravima i dužnostima. U drugoj polovici 19. stoljeća žene su sve više počele tražiti osnovna građanska i politička prava.

Odgovori na sljedeća tri pitanja.

6.1. Napiši ime i prezime hrvatske književnice koja je krajem 1917. predvodila žene u Hrvatskoj tražeći pravo glasa.

	1
--	---

6.2. Kako se zove dokument kojim su žene u Hrvatskoj 1917. tražile svoja prava?

	1
--	---

6.3. Kojoj su hrvatskoj instituciji uputile navedeni zahtjev?

	1
--	---

7. Zakonom o pučkim školama uvedeno je obvezno četverogodišnje obrazovanje. Novi zakon, prema kojemu su škole stavljene pod nadzor države, izazvao je raspravu u Saboru. Pročitaj dio rasprave u kojoj su o navedenom zakonu svoje mišljenje dali Stjepan Vučetić i Ivan Kukuljević Sakcinski.

Mišljenje Stjepana Vučetića.

... Crkva ima neosporno pravo da svu nastavu rukovodi, da školu, kćerku svoju, čuva i štiti. (...) Crkva ima ne samo nauk vjere nego i sve školske knjige nadgledati (...) Žalosno je da se škola otima crkvi u našoj domovini, a crkva je Hrvate civilizirala, stvorila škole...

Mišljenje Ivana Kukuljevića Sakcinskoga.

... Osnova zahtijeva da prema duhu vremena idemo naprijed, da bude proglašena ravnopravnost svih vjera. Ovom osnovom stupamo u kolo svih civiliziranih naroda...

Zaokruži slovo ispred točnoga odgovora.

7.1. Kakav stav prema Zakonu ima Stjepan Vučetić?

	1
--	---

A) pozitivan

B) neutralan

C) negativan

7.2. Kakav stav prema Zakonu ima Ivan Kukuljević Sakcinski?

	1
--	---

A) pozitivan

B) neutralan

C) negativan

8. Francuzi su u hrvatskim krajevima postupali isto kao i u drugim osvojenim zemljama. Ulagali su velike napore za gospodarski i opći napredak. Ipak francuska uprava, iz više razloga, u hrvatskim zemljama nije ostavila dubljih tragova.

Pozorno pročitaj sljedeći tekst o posljedicama francuske uprave. Pronađi u tekstu tri pogrešna pojma, prepisi ih u lijevi stupac tablice, a uz njih u desni stupac, u istome redu, upiši točne pojmove.

Dolaskom Francuza, seljaštvo je bilo nezadovoljno ukidanjem ugarskih zakona kojima je veliki broj seljaka ostao bez zemlje. Francuska vlast ukida velik broj hospicija. Pravila o izboru biskupa izazvali su dodatna nezadovoljstva i nepovjerenje prema francuskoj upravi.

POGREŠAN POJAM	TOČAN POJAM

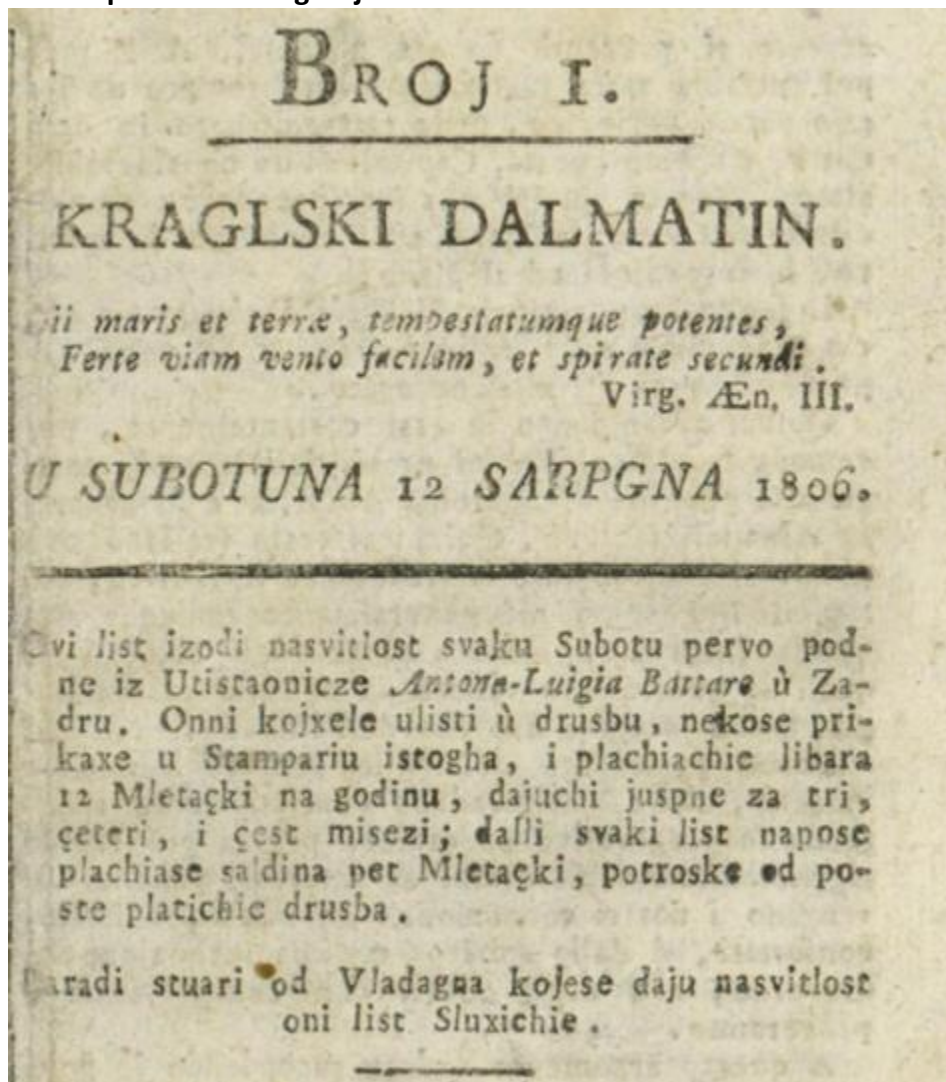
	3
--	---

Tablica 1.

Županijsko natjecanje iz povijesti
školska godina 2023./2024.
1. kategorija: VII. (sedmi) razred
18. ožujka 2024.

9. Jačanje i širenje domaćih jezika bio je dio francuske politike na osvojenim područjima. U razdoblju su francuske uprave u Zadru počele izlaziti prve dvojezične talijansko-hrvatske novine *Il Regio Dalmata – Kraglski Dalmatin*.

Pozorno promotri priloženu fotografiju 1.

Fotografija 1. *Kraglski Dalmatin*

Odgovori na sljedeća dva pitanja.

	1
--	---

9.1. Koliko je mletačkih libara iznosila godišnja pretplata na *Kraglski Dalmatin*?

9.2. Na koliko se mjeseci moglo pretplatiti na spomenute službene novine?

	1
--	---

10. Krajem 19. i početkom 20. stoljeća hrvatski su gradovi gospodarski napredovali te su se počeli širiti i urbanizirati. Kao posljedica toga, pojavila se potreba za uvođenjem novoga oblika javnoga prijevoza putnika te se počeo uspostavljati tramvajski prijevoz. Nakon prometovanja konjskom vučom, uvedeni su električni tramvaji.

Fotografija 2. Tramvajska linija Matulji – Opatija – Lovran

Zaokruži slovo ispred triju točnih odgovora.

10.1. Koji su gradovi u Hrvatskoj imali prvi tramvajski promet?

	3
--	----------

A) Velika Gorica

B) Karlovac

C) Dubrovnik

D) Zadar

E) Pula

F) Sisak

Zaokruži slovo ispred točnoga odgovora.

10.2. Koje je godine pokrenuta tramvajska linija prikazana na fotografiji 2.?

	1
--	----------

A) 1917.

B) 1908.

C) 1911.

D) 1909.

11. U prvoj su polovici 19. stoljeća u razdoblju francuske vlasti u Ilirskim pokrajinama dvije osobe ostavile dubok trag. Karolina Belinić (Karolina Riječka) među rijetkim je povijesnim osobama iz Primorja čija slava nadilazi lokalne okvire. Auguste Marmont nastojao je reformama unaprijediti Ilirske pokrajine pod francuskom upravom.

Razvrstaj pojmove u priloženu tablicu 2.

	4
--	----------

časnik Freemantle, dekret, „Memoari“, 600 vojnika

KAROLINA BELINIĆ	AUGUSTE MARMONT
junakinja	guverner
	Marmontova ulica
film	

Tablica 2.

12. Prometna nepovezanost kočila je i razjedinjenost hrvatskih zemalja, a upravo je promet imao vrlo važnu ulogu u procesu industrijalizacije i rastu gospodarstva. No, razvoj cestovnoga i željezničkoga prometa te parobrodarstva ovisio je o stranim ulaganjima. Prometnice su se sporo obnavljale i modernizirale, a uvjeti su se putovanja od polovice 19. do početka 20. stoljeća znatno mijenjali.

Promotri priloženi zemljovid 2.

Zemljovid 2. Gospodarstvo na tlu Hrvatske u 19. stoljeću

Odgovori na sljedeća četiri zadatka.

12.1. Napiši ime prve moderne ceste koja je povezivala Dalmaciju s unutrašnjošću te je puštena u promet 1832.

1

12.2. Na kojoj je relaciji 1844. dvaput mjesečno plovio prvi hrvatski parobrod „Sloga” prevozeći robu i putnike?

1

12.3. U smjeru koje su luke austrijski gospodarski krugovi nastojali preusmjeriti trgovinu rijekom Savom izgradnjom željezničke pruge Zidani Most – Sisak?

1

12.4. U kojemu je gradu osnovana prva hrvatska tvornica i pušten u pogon prvi parni stroj?

1

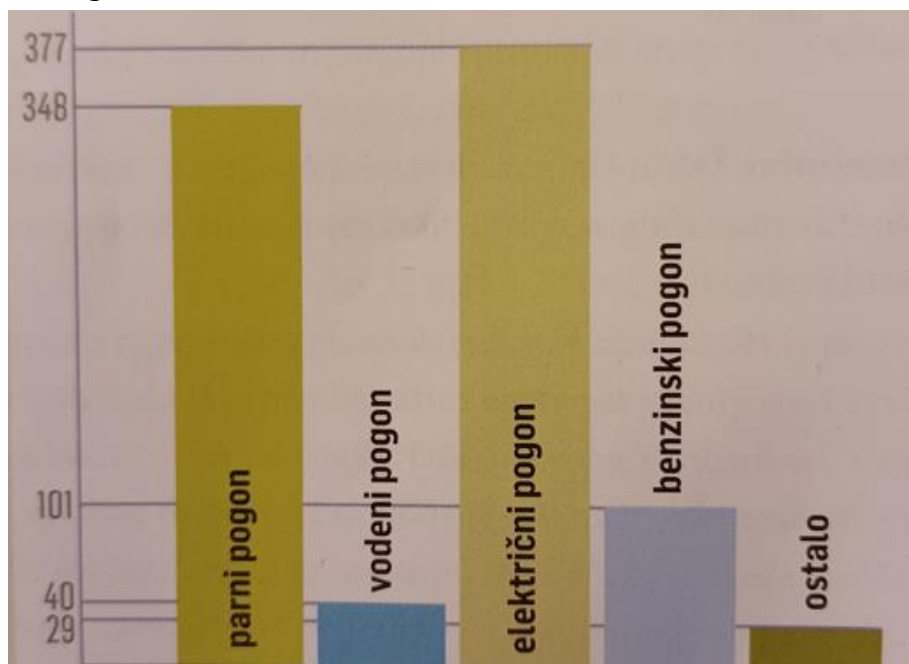
13. Na čelu apsolutističke uprave bio je ministar unutarnjih poslova Alexander Bach. Reforme koje je provodila apsolutistička uprava bile su u službi izgradnje građanskoga društva. Kako bi svu državu ujednačio, Beč je uveo zajednički Opći (austrijski) građanski zakonik.

Zaokruži slovo ispred tri točne reforme Općega (austrijskoga) građanskog zakonika.

	3
--	---

- A) jednakost ljudi pred sudom
- B) uspostavljene radijske veze i uvedene poštanske marke
- C) tiskanje novina na narodnim jezicima
- D) ukinuti robovlasnički odnosi
- E) nepovredivost privatnoga vlasništva
- F) sloboda ugovaranja i oporučivanja

14. U drugoj polovici 19. stoljeća industrijalizacija Hrvatske tekla je vrlo sporo. Gospodarski razvoj hrvatskih zemalja kočila je razjedinjenost. Austrija i Ugarska imale su različite interese u tim krajevima u kojima je prevladavala poljoprivreda, a ulaganja su ovisila o stranome kapitalu. Kao primjer pozitivnoga ulaganja u tvorničke pogone, u izvještaju industrijskoga nadzornika iz 1906. stoji da je na hrvatsko-slavonskome području bilo ukupno 611 motora. Pozorno promotri grafikon 1.

Grafikon 1. Pogon motora u industriji Hrvatske i Slavonije, 1912.

Odgovori na pitanje.

14.1. Navedi (brojkama) koliko je ukupno porastao broj motora od 1906. do 1912.

	1
--	---

15. Na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće položaj žena počeo se mijenjati. Obitelji su imale manje djece, žene su dobivale bolje obrazovanje te su se počele zapošljavati. Neke su završile fakultet i postale učiteljice, liječnice, znanstvenice i spisateljice.

Na prazne crte u gornjem dijelu tablice upiši imena i prezimena žena na koje se odnose opisi navedeni u donjem dijelu tablice.

	2
--	---

<hr/>	<hr/>
Djelo: „O pristojnom vladanju u svim životnim prilikama“	prva žena koja je doktorirala na Sveučilištu u Zagrebu

16. Napoleonovi ratovi nisu zaobišli ni hrvatske zemlje. Početkom 19. stoljeća Francuzi su zauzeli Dalmaciju, Istru i Dubrovnik te proširili svoju vlast na dio Hrvatske južno od Save, a zavlada li su i dijelom slovenskih zemalja. Sve je te krajeve Napoleon ujedinio pod imenom *Ilirske pokrajine*.

Zaokruži slovo ispred predloženoga događaja koji odgovara označenom mjestu (?) na lenti vremena.

A) britanska mornarica napala Rijeku

B) početak izdavanja *Kraglskoga Dalmatina*

C) stanovnici Poljica u Dalmaciji podignuli ustanak protiv francuske vlasti

D) puštanje u promet Karolinske ceste

	1
--	---

17. Godine 1874. usvojen je Zakon o reformi pučkoga školstva kojim je uvedeno obvezno četverogodišnje školovanje za dječake i djevojčice. Iako je primjena toga zakona zbog nepostojanja dovoljnoga broja škola bila djelomična, on je znatno povećao opću kulturu stanovništva.

Na praznu crtu pored navedene tvrdnje povezane sa Zakonom o reformi pučkoga školstva napiši UZROK ili POSLJEDICA.

	4
--	---

A) u školske odbore ulaze i roditelji učenika: _____

B) siromašne općine nisu bile u stanju financirati izgradnju i održavanje škola: _____

C) ravnatelji su škola župnici (nestručnjaci): _____

D) pad broja nepismenih: _____

18. Najstarija kontinentalna hidroelektrana u Hrvatskoj izgrađena je u Ozlju i puštena u rad 1908. Elektrana je podignuta na prirodnome slapu rijeke Kupe u centru Ozlja. U početku je služila samo za javnu rasvjetu, a poslije je pomagala u razvoju okolne industrije.

Fotografija 3. Hidroelektrana u Ozlju 1909.

Odgovori na sljedeća dva pitanja.

18.1. Napiši ime hidroelektrane u Ozlju.

	1
--	---

18.2. Rasvjetu kojega je grada svojom energijom napajala hidroelektrana iz Ozlja?

	1
--	---

19. Francuska je uprava u Dalmaciji u kratkome razdoblju uvela mnoge pozitivne promjene, ali i znatne terete, što je kod stanovništva izazvalo nezadovoljstvo i pobune. Tako su i stanovnici Poljičke Republike podignuli ustanak protiv francuske vlasti.

Pozorno pročitaj sljedeći tekst.

Ovako je francuski maršal Auguste Marmont opisao Poljica.

Poljička Republika smještena je u prekrasnoj ali vrlo visokoj ravni izvan svih prometnica, a put što tamo vodi vrlo je težak za napredovanje, ali vrlo prikladan za obranu. Izoliranost tog kraja i sredstva kojima je priroda obdарила njegove stanovnike da bi se odrekli pokornosti bez sumnje je razlog povlasticama koje su im dali Mlečani. Oni nisu plaćali nikakve namete, upravljali su samostalno, imenovali sudstvo, nisu davali ni vojnike ni mornare. Mi smo im sada htjeli oduzeti te povlastice i to izazove nezadovoljstvo.

Žarko Domljan, ur., *Omiš i Poljica* (Zagreb – Omiš: Naklada Ljevak – Poglavarstvo Grada Omiša, 2006.), 305.

Zaokruži slovo ispred dvaju *uljeza* među navedenim pojmovima, koji se NE odnose na Poljičku Republiku.

	2
--	---

- A) izoliranost kraja B) davanje vojnika C) povlastice D) visoka ravan
E) samostalno upravljanje F) plaćanje nameta

20. U drugoj polovici 19. i na početku 20. stoljeća u hrvatskim su se zemljama otvarale mnoge institucije te se samim time uočava određeni društveni razvoj i poboljšanje društvenih uvjeta, a i bolji položaj žena.

Zaokruži slovo ispred točnoga kronološkog slijeda događaja.

	1
--	---

- A) Zakon o obrazovanju (na području Ugarske) → Opći austrijski građanski zakonik → osnovano moderno Sveučilište u Zagrebu → ženama u Hrvatskoj dopušten upis na fakultet
- B) Opći austrijski građanski zakonik → osnovano moderno Sveučilište u Zagrebu → ženama u Hrvatskoj dopušten upis na fakultet → Zakon o obrazovanju (na području Ugarske)
- C) Opći austrijski građanski zakonik → Zakon o obrazovanju (na području Ugarske) → osnovano moderno Sveučilište u Zagrebu → ženama u Hrvatskoj dopušten upis na fakultet
- D) ženama u Hrvatskoj dopušten upis na fakultet → Opći austrijski građanski zakonik → Zakon o obrazovanju (na području Ugarske) → osnovano moderno Sveučilište u Zagrebu

21. U razdoblju od 1805. do 1809. Francuzi su u Dalmaciji uspostavili dvojnu upravu. Nastojali su od srednjovjekovne stvoriti modernu Dalmaciju sve u svrhu ostvarivanja carskih strateških i vojnih ciljeva.

Riješi zadatak.

21.1. Na praznu lijevu crtu upiši ime i prezime civilnoga upravitelja, a na desnu praznu crtu upiši funkciju francuskoga maršala Augustea Marmonta.

	2
--	---

CIVILNI UPRAVITELJ

AUGUSTE MARMONT

Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

21.2. Što civilni upravitelj NIJE imao pod svojim nadzorom?

- A) činovništvo B) školstvo C) vojsku D) sudstvo

	1
--	---

22. Godine 1850. Gradec, Kaptol i Nova Ves ujedinjeni su s okolnim, njima podvrgnutim naseljima u jedinstvenu gradsku općinu. U ovome je razdoblju prvi put propisan red gradnje (urbanistički plan). Zagreb se počeo širiti i razvijati u moderan srednjoeuropski grad. Dio jedinstvenoga grada Zagreba bila je i poznata ulica.

Zaokruži slovo pored imena poznate zagrebačke ulice koja je činila cjelinu s gore navedenim dijelovima.

A) Kružna ulica

B) Vlaška ulica

C) Ulica Franca Prešerna

D) Laginjina ulica

	1
--	---

23. Prvi hrvatski automobilni klub osnovan je kao hrvatsko športsko automobilističko društvo. Bio je strukovno, društveno i znanstveno sjedište za promociju i unaprjeđenje automobilnog športa u Hrvatskoj.

Fotografija 4.

Odgovori na sljedeća tri pitanja.

23.1. Napiši godinu osnutka *Prvoga hrvatskog automobilnog kluba*.

	1
--	---

23.2. Kako se nazivao prvi hrvatski list o automobilizmu pokrenut 1914.?

	1
--	---

23.3. Koliko je godina prošlo od godine osnivanja *Prvoga hrvatskog automobilnog kluba* do danas?

	1
--	---

24. U skladu sa svojim revolucionarnim shvaćanjima čovjeka i države francuska uprava provodila je mnoge promjene u društvu. Na području Ilirskih pokrajina uveden je Građanski zakonik.

Među navedenim promjenama na donju crtu napiši one koje su se odnosile na društvo.

uveden građanski brak, ukinuta Dubrovačka Republika, podjela na okružja, uveden vjeronauk u škole, feudalni odnosi djelomično ukinuti

	2
--	---

25. Gotovo čitavo 19. stoljeće Istrom je upravljala Austrija, zbog čega je Istra ostala zaostala i siromašna pokrajina. Odlučujući je bio utjecaj bečke vlade, koja nije pokazivala osobitu brigu za gospodarski napredak toga područja, koje je ponajprije imalo vojno-političku i stratešku važnost.

Fotografija 5. Arsenal u Puli

Zakruži slovo ispred triju točnih odgovora.

Koje su bile posljedice izgradnje Arsenala u Puli?

	3
--	---

- A) Pula je proglašena ratnom lukom Carstva
- B) povećanje broja stanovnika u Puli
- C) porinuće oklopne krstarice SMS Sankt Georg u Arsenalu
- D) dolazak cara Franje Josipa I. na polaganje temeljnoga kamena Arsenala 1856.
- E) pored Poreča i Rovinja Pula je postala treće industrijsko središte Istre po veličini
- F) najveće brodogradilište u Puli bilo je mornaričko brodogradilište